

ZGODNJA DANICA.

Katolišk cerkven list.

Danica izhaja vsak petek na celi poli, in velja po pošti za celo leto 4 gld. 60 kr., za po leta 2 gld. 40 kr., za četertleta 1 gld. 30 kr. V tiskarnici sprejemana na leto 4 gold. za pol leta 2 gold., za četert leta 1 gold., ako zadene na ta dan praznik, izide Danica dan poprej.

Tečaj XXV.

V Ljubljani 3. vel. travna 1872.

List 18.

I. Dobro in častno je znamenjati se s svetim križem.

(Konec.)

Znamenjanje s svetim križem je eden iz naj starodavnejših običajev pri kristjanih. Preiskujmo vse stoletja nazaj v prve čase, kedaj se je neki pričel, kateri cerkveni zbor, kateri papež ali kateri škof ga je pač naukazal? Vse stoletja nam sto- in stokrat spričujejo, da so kristjani vseh časov in po vseh krajih rabili znamenje svetega križa tako, da ta navada ni od nobenega cerkvenega zbora, od nobenega papeža ali škofa naukazana, marveč eno stoletje je od družega podédovalo ta sveti običaj. — Pojdimo gori do časov svetega Avgušтина, Ambroža, Jeronima, Janeza Zlatoustá, Bazilija in Cirila Jeruzalemskega: vsi ti sveti očetje, vse te svetle luči učenosti in čednosti, ti zvesti in verni spričevalci nam oznanjujejo, da so starodavni bogaboječi kristjanje vselej in povsod znamenjali se z znamenjem svetega križa.

„Znamenje svetega križa, govorijo oni, se nareja z veliko zaupljivostjo na vsakem mestu, pri vsaki priložnosti, pri vsakem opraviilu, naj to bode cerkveno ali posvetno opravilo; naj se opravlja očitno ali skrivno, naj se šteje k domači ali cerkveni službi božji, pri navadnih poslih v življenji, kadar kristjanje legajo, vstajajo ali se oblačijo, kadar hodijo, sédejo ali vstanejo, kadar k mizi ali od mize gredó; kadar berejo, kaj z rokami delajo, se umivajo, si luči zažigajo; kadar z dóma gredó ali domú prihajajo; pri vsakteri stopinji in v vsakterem trenutku se kristjanje navadno znamenjajo s svetim križem. S tem znamenjem blagoslavljajo se vse stvari, ktere so odmenjene nam k vživanju. Ta znak prejemajo otroci berž ko ugledajo luč sveta; učijo se narejati to znamenje in ga berž ko morejo tudi narejajo. To je prvo, ki se ga spreobrnjenci k kerščanski veri učijo in vadijo; s tim svetim znamenjem oroženi mučenci gredó na borišče, pripravljeni za križanega Zveličarja dati svoje življenje.“

Znamenje svetega križa se dela na čelu, na očeh, na ustih, na ramah, na persih in na družih udih; zlasti pa se dela na čelu, na tem naj častnejšem udu telesnem.

Tertulijan spričuje, da so ob njegovem času kristjanje ravno tako v vsaki dobi in o vsaki priložnosti znamenjali se s svetim križem. „Prašate se mar, piše on, kdo je ta običaj ukazal? V knjigah se ne nahaja noben ukaz, kateri bi to veléval. Začetek svoj ima v ustnem izročilu, ktero je navada poterdila in vernih pobožnost ohranila do danes.“ (De corona Milit. III.)

Prekriževaje se s tem svetim znamenjem kažemo očitno, da mi kar otroci Božji in nasledniki križanega Jezusa nočemo več služni biti ne svetu, ne mesu, ne peklu; da hočemo delati le to, kar more služiti k časti in hvali Jezusovi, k oslavljenju njegovega imena in k

zasluženju njegovega odrešenja. Spoznavamo, da njegov križ je naša moč, naša podpora, naša tolažba, začetek našega veselja, upanje naše svobode in ključ k večnemu življenju, v nebeški raj. To znamenje je od samega Kristusa kot pečat vtisnjeno na naše čela; z njim smo znamenjani kot božja lastnina, t. j. na čelu nosimo napis, kateri se tako-le glasi: „Mi smo kristjanje, pristojni ali lastni Kristusu Gospodu, otroci svete Cerkve in bratje prvih kristjanov.“

Znamenjajmo se toraj tudi mi pogostoma s sv. križem, posebno zjutraj kadar se prebudimo iz spanja, in kadar vstanemo, da tako Bogu posvetimo že naprej vse, kar koli bomo mislili, govorili ali delali čez dan, ter pomnimo pri tém, da križani Jezus je tisti krasni in božji vzor, na kterega nam je gledati skozi celi dan in po kterem se naj vravnavaajo vse naše dela in opravila: pomnimo, da skoz celi dan nimamo nič misliti, nič govoriti in delati, kar bi nevredno ali nedostojno bilo svetega križa. Tako tudi zvečer, kadar se počivat spravljamo, zaznamenjajmo se vselej s svetim križem; on vzbudi v nas žalost nad grehi, kterih smo se vdeležili čez dan, in tako bomo mirno počivali pod svetim križem. S tem znamenjem začenjajmo in sklepajmo molitve svoje.

In kadar bomo ležali v hudi bolezni, tudi takrat se zaznamenjajmo s svetim križem, kateri nas spomnil bode na terpljenje in potpežljivost Jezusa Kristusa Zveličarja našega, in tudi na to, da mora kristjan hoditi po križevi poti, ako hoče z Jezusom priti v njegovo veličastvo. In kadar se približa konec našega pozemeljskega potovanja in se duri večnosti odpró pred nami, ne pozabimo tedaj, da kakor smo začeli z znamenjem svetega križa naše kerščansko potovanje, tako ga s tim svetim znamenjem imamo tudi dokončati, in kakor smo po znamenji svetega križa vpisani bili med število udov cerkve vojskovavne, tako imamo tudi po tem viteškem znamenji pristop v kraljestvo cerkve zmagooslavne.

Iz Francije otenje.

Sv. Oče so se v slovečem govoru do tujih obiskovavcev 13. aprila najdelj mudili pri Francoskem, in gotovo ne brez vzroka. Razodevali so preserčne želje, da naj dežela bode edina, da naj zopet v ponižnosti pri Bogu pomoči išejo. In od kod otenje tako silo ponižani katoliški deželi? Ako ne iz povernitve k postavni svoji kraljevi rodovini, potlej res ni viditi, od kod bi se dežela móгла še povzdigniti.

Od l. 1789, ko je bila zgodovinska dinastija odpahnjena, se je nesrečna dežela pogrezovala zmiraj globokeje. Začasne zmage francoskih republikanov (sankulotov) niso mogle odvagati potokov prelite deržavljanske

kervi. Francoska videzna slava pod Napoleonom I je bila pokopana pri Waterloo-u. Pod Lui-Filipom je bilo Francosko ognjišče naj sramotniše korupcije v očitnem in osebnem življenji. Republika leta 1848 je rodila prvo veliko rudečkarstvo rogovilstvo. Napoleona III svitla terlnoba se je zgrudila pri Sedanu. Vsa nova francoska zgodovina, zidana na ideje l. 1789, je veriga žalostnih pobitij.

Ni še dežela izplačala žalostnih milijard Prusiji, že se Bizmark spet grozi, in kdo bo deželo rešil, ako se spet vojska vname? Vsi previdni možje so te misli, da le povernitev k postavni dinastiji, poklicanje grofa Šambord-a, Henrika V, na prestol zamore Franciji poverniti poprejšno slavo.

Vstanovitev postavnega kralja na Francoskem je zmožna tudi drugi Evropi zopet k redu pripomoči, ustaviti strahovito laži-liberalsko in frajmavarsko povodenj, ki žuga vse prestole odnesti in s katoliško vero vred vsakteri red v Evropi pomandirati.

Kteri so vzroki hudodelstev in s katerimi pripomočki bi se zabranilo njihoro množenje,

s posebnim ozirom na dotične razmere na Kranjskem.

(Govor v kat. polit. družbi 3. grud. 1871.)

Prinesla je „Zg. Danica“ 10. novembra t. l. statističen pregled obsojencev leta 1870 v okrožji graške nadsodnije.

Po tem pregledu je bilo na Štajerskem 9062, na Kranjskem 5439, na Koroškem 2686 obsojenih, deloma zaradi prestopkov in pregreškov v zapor od 8 dni in več, deloma zaradi hudodelstva v težko ječo od mescev naprej do smerti (na vse žive dni).

Res, žalostna prikazen. Gospodje! ali ni toraj silno potrebno, da se iščejo pripomočki, kteri bi ustavili ali zmanjšali število hudodelnikov, kolikor je mogoče? Je li pa to mogoče, ako si ne prizadevamo spoznati, kteri so vzroki hudodelstev?

Če beremo učene spise in knjige o hudodelstvih in hudodelcih, nam sploh vsi terdijo, da sta kriva hudodelstev dva faktorja, kot glavna vzroka, namreč: 1. Sila ali potreba in pomanjkanje, in 2. nizka stopnja omike — izobraženja v vednostih.

1. Če se razumeva sila ali potreba tako, kakor se po mojih mislih mora razumeti, namreč pomanjkanje kake stvari, ktera je za življenje neogibno potrebna: se še celó ne smé reči, da se zgodi največ hudodelstev zoper lastnino drugih (tatvina, ropstvo, goljufija) res zaradi sile ali iz prave potrebe.

a) Noben sodnik, noben jetniški duhoven tega po skušnjah ne bo pripoznal. Na ljubljanskem gradu je bilo v treh letih, odkar je jetnišnica, to je od 24. okt. 1868 do konca novembra 1871 leta 699 jetnikov pripeljanih, med temi je 436 rojenih Kranjcev, 209 slovenskih Štajercev, 14 južnih Tirolcev, 13 Istrijancev, 10 Dalmatincev, 5 Hervatov, 4 Ogri, 3 Čehi, 2 Korošca in 3 tujci (Lahi). Nad polovico je tedaj Kranjcev (62, 51%) in le 54 jih je, ki niso Slovenci, toraj smem reči, da zapopada ljubljanska jetnišnica hudodelstva osebno v naši deželi, pa tudi po sicer slovenski zemlji. Med temi 699 jetniki je bilo kaznovanih zaradi hudodelstva tatvine 288 (41%), toraj skoraj polovica, in če se tim prišteje še 125 deloma zaradi nezvestobe in goljufije, deloma zaradi ropstva in ponarejanja denarja zapertih, je tedaj 413 (59%), precej nad polovico, obsojenih zaradi hudodelstva na tuji lastnini (tatvine, goljufije, ropstva in ponarejanja denarja). Preiskal sem natanko vzroke in nagibe teh

storjenih hudodelstev in moram reči, da sem našel, da je bila velika sila ali revšina glavni vzrok temu le pri enem, kteri je bil obsojen zaradi tatvine, in pri enem, ki je zaradi goljufije, pri 4, kteri so zaradi ropstva in pri 7, kteri so zaradi ponarejanja denarja bili obsojeni; — toraj med 413 le pri 13, ki so bili vsi oženjeni in očetje. Vsi drugi štiristoteri (400) so postali hudodelci le večidel zaradi tega, ker niso hoteli delati, ali zaradi tega, ker so hoteli dobro živeti, se razveseljevati, pijančevati, igrati itd., ter so se lotili premoženja drugih. Kdo bo tedaj priterdil učenim teoretikarjem, da je sila ali potreba glavni vzrok hudodelstev?

β) In če dalje premislimo, kar tudi skušnja uči, da človek v večji starosti sploh več sile terpi, kakor v mladosti in v srednjih letih, bi moralo biti več starih hudodelcev, če bi bila res sila glavni vzrok hudodelstev. Statistika pa nasprotno kaže, da je največ hudodelcev, ki še niso dosegli srednje starosti. In če se prezrejo starejši tatovi iz navade, kteri so začeli že mladi krasti, se zmanjša tudi število hudodelcev, ki se lotijo tujega blaga, v primeri z večjo starostjo. Med 699 jetniki na gradu je starih 154 čez 40 lét, 545 pa jih je bilo pripeljanih, ki še niso dosegli 40. leta, in med temi ima velika večina po 20 do 30 lét. Ali je tedaj res sila in potreba glavni vzrok hudodelstev? Jaz menim, da nikakor ne.

2. Kar se drugič tiče nizke stopinje znanstvenega izobraženja, da je namreč glavni vzrok hudodelstev, moram reči, da se nahaja res pri velikem številu hudodelcev nizka stopnja omike. Od 699 na ljubljanski grad pripeljanih je bilo 330 (47%), tedaj skoro polovica, čisto neizobraženih, niso znali ne brati, ne pisati: toda po mojem mnenji bi se prenašlo in napáčno sodilo, če bi se reklo, da je ta nevednost glavni vzrok hudodelstev. Poslušajmo, kaj o tej zadevi govori učeni Nemec Wappaeus v svoji občni statistiki prebivalcev. Takole piše: „Preiskave izverstnih poročil o kazenskem pravu na Francoskem kažejo, da lepi napredki, ktere je storilo znanstveno izobraževanje vsled pomnoženja ljudskih šol v omenjeni dobi, niso imeli nič prav pomenljivega vpliva do hudodelstev. Na Francoskem se je število taci, ki niso znali brati in pisati, med prebivavci sploh in tudi med hudodelci vedno manjšalo. Napravilo se je več šol in se je po teh ljudstvo bolj izobraževalo, hudodelstva se pa v primeri niso manjšale. Tedaj se je tudi tu zopet pokazalo, da znanje branja in pisanja, kar se v ljudskih šolah navadno posebno uči, samo na sebi ni družega, kakor pripomoček, kteri se dá rabiti k dobremu in slabemu, po katerem se človek lahko pohujša in poboljša. Vednost sama, ktera se v ljudskih šolah razširja in pospešuje, po sebi tedaj še ne poboljša, pridjati se jej mora kersčansko pravno odgojenje, zbuditi in izobraziti se mora pravna moč človeške volje.“ — Tako govori Wappaeus. Vprašam, ali se ni v zadnjih 20 letih tudi v naši deželi veliko storilo in zboljšalo, kar zadeva ljudske šole? Gotovo! Je pa od tega časa, kar se za šolstvo bolj skerbi, v naši deželi manj hudodelcev? Statistika celo nasprotno odgovarja. Ne, ni jih manj ne, žalibog, dan na dan se množijo. — Tudi skušnja na gradu uči, da sama vednost, samo znanje branja in pisanja človeka še ne poboljša. Več tatov se je v zaporu naučilo dobro brati in pisati, toda izpušeni so prišli zopet kmalo nazaj. Ali se tedaj smé reči, da je nizka stopnja omike — izobraženja v vednostih glavni vzrok hudodelstev?

Po vsem do zdaj rečenem se vidi, da zunanje splošne razmere človeškega društva imajo sicer vpliv na voljo posameznega, — na pravno izobraženost človeka: toda pravi in zadnji vzrok hudodelstev se mora iskati v osebi

tistega, kdor jih stori in ne zunaj njega. Ako se hoče delati, da bi se hudodelstva zmanjšale, se mora rabiti troje sredstev: a) splošne razmere skupnega ljudskega življenja se morajo izboljšati po preureditvi v postavodajalstvu; b) poboljšati se morajo postave pri kaznovanju, in c) volja posameznega se mora pravno vterditi na keršanski podlagi.

Ad a). Gledé preureditve v postavodajalstvu bom omenil le eno in sicer to stvar: kako žalostno je, da se vedno bolj pogosto po krivem prisega. Ali ni tej žalostni postavi deloma ta vzrok, da sedanje postave prisego ne le prav pogosto dopuščajo, temveč za vsako majhno reč celó tirjajo? Ali ne stori pogosto priseganje, da zgine sveti strah pred prisego sploh in s tem tudi strah pred krivo prisego? Ali bi se priseganje ne dalo omejiti? Ali bi se ne smela tirjati prisega le v posebno važnih, redkih slučajih, sicer pa bi jo namestovala resna, slovesna beseda, in tisti, kdor bi se zlagal ali krivično terdil, ali bi se ne mogel tudi na samo slovesno krivično besedo po postavi kaznovati?

„Vatld.“ 29. nov. 1871 iz Berolina to-le pripoveduje: „Seit längerer Zeit halten sich am Eingange zum Stadtgericht Individuen auf, die sich gegen Bezahlung als Zeugen in jeder Processsache anbieten. So trat gestern ein solch' verkommenes Subjekt an einen Herrn heran und zwar mit den Worten: „Lieber Herr! wenn Sie einen Zeugen suchen, so nehmen Sie mir, ick schwöre um die Hälfte billiger, als alle meine Collegen: die nehmen 10 Iroschen, ick blos fünf.“ — Ist das eine Demoralisation. Ali je prav, da se ljudem brez vere in pravnega življenja pusti prisegati?

In če pogledamo postave sedanjega časa o časništvu, ali se ne tiska toliko zapeljivega v pravnem, keršanskem oziru? Ali se z enako mero kaznujejo časnikarji, ki se pregreše zoper državo in nje poglavarja, in časnikarji, ki se pregreše zoper pravno spodobnost, sv. cerkev in nje vidnega poglavarja? Ali ni poslednjim veliko, da ne rečem: skoro vse pripušeno? Pa o tem nočem dalje govoriti.

b) Dalje — kako potrebne, silno potrebne so preureditve pri izvrševanju kazni in kaznovanja! Koliko poštenih — še pobožnih — le po nesreči, ne po hudi volji v hudodelstvo zašlihi mladenčev se še le prav spridi že v preiskovalnem zaporu in potem še bolj na gradu? V vlogi do ministerstva je bilo odkrito rečeno, da to staro zidovje nad našim mestom je visoka šola vseh strasti, in hudobij, ker imamo skupni zapor. Kako potrebno je, da se napravijo zapori za posamezne, kakaj skupni zapor ne le jetnika ne poboljša, timveč zeló ga pohujša; posebno mladi hudodelniki, kateri so pervikrat zaperti in bi se dali še poboljšati, bi se ne smeli nikakor zmešati med jetniške zastarane terdovratne grešnike, ki so čisto sprideni in se ne dajo boljšati. Do konca novembra t. l. je bilo iz ječe na gradu izpuščenih 303 jetnikov; od teh se je po verjetnem mnenju vsled skupnega zapora v ječi precej pohujšalo in spridilo 68 prvič kaznovanih mladih hudodelnikov, kateri bi se bili dali poboljšati, ker še niso bili sprideni, kar se tiče vere in pravnosti. Kar duhoven v cerkvi v takem skupnem zaporu zida, poderó po Božji službi zastarani jetniki. Hvala Bogu, da država to spoznava in zida posebne zapore za posameznost jetnikov. Ali kedaj in kako jih bo dozirati zamogla za vse dežele? Ali bi ne bilo dobro skupne jetnišnice v dve verstí ločiti in v eno devati jetniške zastarance, v drugo pa take, pri katerih se pričakovati zamore poboljšanja, perve ostreje imeti, drugim kazni polajševati?

c) Toda vterjenje pravne volje pri posameznih na keršanski podlagi je še bolj potrebno, kakor vse preureditve. Glavni vzrok hudodelstva je v hudodelcu sa-

mem, ker je volja njegova pravno spačena, napačna. Kaj je temu krivo? Večidel pomanjkljivo, slabo ali napačno odgojevanje (izreja). Odgojevanje pa vtegne biti v trojnem obziru pomanjkljivo: a) že od začetka pri otroku zanemarjeno ali b) je premalo nehalo ali c) je bilo sploh skoz in skoz napačno.

Ad a). Kakor skušnje učé, se

a) nezakonski otroci prav slabo odgojujejo in v primeri je po statističnih spisih zeló veliko nezakonsko rojenih po jetnišnicah zaprtih. Med 699 v ljubljansko jetnišnico pripeljanih, je 74 nezakonsko rojenih (10,6%) tedaj jih pride na 100 = deset, na tisuč 106 nezakonskih. Ali bi se ne moralo na to posebno ozirati pri državnem postavodajstvu? Ako bi k sreči pri nas šege, navade ljudstva ne bile vgodnije kakor postave, da bi bili ljudje pravno bolj sprideni, bilo bi še več nezakonskih otrok. Kajti naša postava vzame nezakonski materi skoro vso pravico do očeta in daje poželjivcu tako rekoč pismo, katero ga brani kazni pri zapeljivanju. Gerdo prešešvo, da, to kaznuje postava; kdor pa na gladkem zapeljuje ženstvo, se smé moško in ponosno kazati po vsih mestnih ulicah, nihče ga ne toži. Dalje

β) je med jetniki tudi veliko število zakonsko rojenih, kateri so bili že v prvi mladosti zanemarjeni. — Med 699, ki so prišli v treh letih v ljubljansko jetnišnico, jih 138 ni bilo prav nič odgojenih, ter so bili čisto zanemarjeni; 151 od teh 699 je postavila dotična sodnija v versto potepuhov, toraj je (21%) na 100 — 21 vlačugov in potepuhov brez dela. To je gotovo, da je ta versta hudodelnikov se že v prvi mladosti zavila na pot hudodelstva. Ako se ne skerbi za take naprave, v katerih bi se poboljševali že zgodaj sprideni otroci, najboljše preureditve v jetnišnicah ne bodo dosti pomagale. Število mladih grešnikov je zmiraj večí, in veliko taci, kateri pozneje odrašeni zaradi večih hudodelstev in posebno, ker so jeli na novo krasti, polnijo ječe — so bili že zgodaj na poti pregrehe in hudodelstva ali že zgodaj tako sprideni, da so bili k hudodelstvu posebno nagnjeni. Kdo bo tajil, da bi se bilo to nagnjenje več ali manj ustavilo in število hudodelstev zmanjšalo, ako bi se bili taki otroci o pravem času od slabega pota odvernili? Imamo v deželi posilno delavnico, toda do danes ni siromašnice, dasiravno so blagi možje, imenujem le ranjcega gosp. Metelka, obilno denarja v ta namen zapustili. Meni se siromašnica bolj potrebna zdi od posilne delavnice, ker bi gotovo ta ne bila tako napolnjena (šteje jih zdaj 238), ko bi uno imeli in bi svoj blagi namen dobro dopolnovala. Dalje po mojem mnenju delavnica ni za otroke, za otroke je odgojilnica, kar pa zamore biti le siromašnica; in vendar sem vidil v naši delavnici otrok 12, 13, 14 lét starih v družbi z odraslimi potepuhi, ki so sploh poprej že bili v kaki jetnišnici! V posilno delavnico bi jaz z grada naravnost oddal vse nepoboljšane tatove iz navade, kateri so na Kranjskem doma, — otrok pa nikakor ne.

b) Med jetniki se nahajajo tudi taki, kateri v otroških letih niso bili ravno slabo odgojeni, kateri so se pa po tem spridili, ker so prehitro odšli odgojitelju in so prehitro samostojni postali. Nihče ne bo terdil, da je človek že popolnoma odgojen, kadar končá šole. Zdaj še le stopi v tisto starost, ktera je vsakemu veliko nevarnejša in v kateri vsak skerbi odgojiteljeve in varstva še le posebno potrebuje. In ravno v tej starosti jih veliko zapusti očetovo hišo in se odtegne ali znebi varstva staršev. Pa v kakošno hišo, v kake roke pridejo potem?

a) V prejšnjih časih so bili pomagači in rokodelski učenci (fantje) domači in udje družine mojstrove; zdaj se pa temu večidel zdé le delavci, le v delavnico, ne pa med družino še smejo. Stanovanje in hrano dostikrat imajo drugje, in povsod so čisto sami svoji. Še

slabše v tem obziru je pa za mlade delavce v fabrikah. Toraj se ne moremo čuditi, da število tistih, ki postanejo v mladih letih hudodelniki, strašno raste. In kaj večidel naredé, v čim se pregreše? Kradejo. Kaj jih k temu zapelje? Po mojem prepričanju večidel nagnjenje do družega spola in veselje do dobrega življenja. Nobenega nadzorstva nimajo in o prostih urah se zbirajo po slabo znanih kotih, kerčmah itd. Kdo zamore tu pomagati? Veliko pomagajo katoliške družbe rokodelskih pomočnikov (Gesellenvereine) in učencev (Lehrjungenvereine). Pa kdo jih podpira? Splošno jih čertijo in še preganjajo, — le posamezni kaj redki dobrotniki jim pripomorejo, — država — ta za take in tako dobrodelne družbe nič ne stori.

β) Med temi je drugič tudi veliko vojakov. V ljubljansko jetnišnico je prišlo med 699 jetniki 147 bivših vojakov in sicer večidel zaradi ubijavstva in težkega telesnega poškodovanja. Večina teh je odpušencev (Urlauber). Sploh pravijo, da je vojaški stan za naše ljudstvo dober, ker se v tem stanu fantje izobražujejo, — ali po mojem mnenju se le mnogi še bolj v vsakem oziru spridijo — ošabni in prevzetni postanejo, in dasiravno so sami kmečki fantje, vendar ko odpuščenci domú pridejo, marsikteri ne vedó, kako bi se znesli nad neumnim „pavrom!“ — V svoji sirovi ošabnosti — hudodelci postanejo. Ali je to izobraženost? Ostrejšje nadzorstvo vojakov gledé pravnega obnašanja bi dosti pomagalo, ker se pri vojakihi za pravno in vero strašno malo, skoro bi rekel, nič ne zgodi.

c) Slednjič se ne smé prezreti, da se dandanes otroci pogosto ne izredijo na pravi podlagi, ki je in zamore le biti keršanska podlaga. Ni mar že po deželi mnogo očetov, katerih življenje in govorjenje je sv. veri popolnoma nasprotno? Ali ni sedanji čas sv. cerkvi, duhovstvu in sploh keršanstvu močno sovražen? Ali ne ločijo države same cerkve od šole? Molčim o mnogih slabih zgledih od tacihi, ki imajo dolžnost z lepimi zgledi odgojo podpirati, molčim o brezverskih postavah, mnogih vradnikih.

Kaj pa daje človeku moč, da premaga skušnjave? Ali sama puhla učenost brez blazega serca in sploh izobraženost brez pravne? Gotovo le bogaboječnost, ki je in ostane začetek vse prave modrosti — edino sv. vera, ki je in obstane za zmiraj korenina vsega čednega življenja. Veliki večini pa primanjkuje vere, in kjer te ni, je tam mar po veri — to je čednostno — živeti mogoče? Ako se človek Boga več ne boji, koga, prašam, se bo še bal? In dalje — se mar nahajajo po jetnišnicah izobraženi kristjanski značaji. Obiskal in vidil sem v raznih deželah 43 jetnišnic, — pa pobožnih obrazov nikjer nisem vidil. V ljubljanski jetnišnici so bili med 699 jetniki zunaj 9 vsi katoličani, — vsaki je bil izpraševan v kerš. nauku, ko je bil pripeljan, in 380 jih je bilo slabo, 30 pa v veri prav nič podučenihi, to se pravi, da ti trideseteri še Očenaša niso znali. So, ki še nikdar niso bili pri sv. obhajilu; nekteri še natanko ne poznajo razločka med hudim in dobrim; govoré o nesreči in osodi, ktera jih je zadela, ko bi morali reči, da jih je zadela zaslužena kazen za grehe; pripetilo se je celó, da so nekteri kar naravnost rekli, da je Bog sam njihove nesreče kriv! — Kdo more tukaj pomagati? Kdo more ustaviti to povodenj, ktera hoče vse pokončati? Gotovo le sam Bog, kteri pa od nas zahteva, da storimo tudi mi, kar nam je mogoče, da išemo izrejo pospeševati na kerš. podlagi, da skušamo z vsemi dopuštenimi pripomočki: s podučevanjem, z osnovanjem katoliško-konservativnih društev, s podpiranjem dobrihi časnikov itd. pravi poduk razširjati, streti pa glavo liberalni kači, ktera se na vse kraje spenja, iše vso keršansko izrejo v nič djati.

Lotimo se slednjič še vprašanja, ktera ali ktere strasti dandanes v naši deželi hudodelstva posebno pospešujejo. Zeló razširjena je misel, da se največ hudodelstev zgodi vsled pijančevanja. Ta misel se poterjuje po sodnijskih izkaznicah hudodelstev. Jaz pa mislim, da se ne smé prezreti, da je zatožencem samim na tem mnogo ležeče, stvar tako zasukati, kakor da bi bilo hudodelstvo storjeno v pijanosti, ker jim to nakloni manjšo kazen. In čeravno se mora priznati, da kranjski fantje veliko hudodelstev storé v pijanosti, skoro vsako ubijanje in težko telesno poškodovanje (zarad katerih je med 699 jetniki na ljublj. gradu bilo 265 kaznovanihi in sicer zaradi ubijanja 137, in zaradi težkega telesnega poškodovanja 128): me vendar skušnja učí, da se v dá mladi človek še le takrat strasti pijančevanja, če je že v drugem obziru duhovno (pravno) pravo pot zapustil. In to je nespodobnost, nečistovanje, ponočno rogoviljenje. Ta strast se mora po pravici imenovati červ, kteri spodjeda notranje življenje pri narodu in posebno pri mladosti; na podlagi mnogih skušenj terdim, da je ta strast jih prav veliko pripeljala na pot hudodelstva. To se vidi tudi iz tega, da je sploh in povsod med jetniki (v Ljubljani med 699 — 543) število neoženjenih veliko večí, kakor število oženjenih; — toraj morajo biti hudodelstva v prav ozki zvezi z mesenimi grehi. Zarad lahkomišljenosti, s ktero se sodi in govori dandanes v vsih stanovih, visokih in nizkih o pregrehah te verste, se mora ta resnica posebno določno in glasno povdarjati, da se svet svari. Zoper to ponočno rogoviljenje bi po mojem mnenju mogle in morale pomagati le skupne moči. Srenjski predstojniki ali župani sami pač le malo premorejo. Veliko več okrajna gosposka. Župniki zamo-rejo s podučevanjem, starši z opominjevanjem veliko storiti. Pa le v edinosti je moč. Ako bi župani in župniki, starši in okrajna gosposka vsi skupaj delali, gotovo bi boljše bilo. Pa ali ni žalostno, da se najdejo župani, ki so nasprotni duhovnom, — podložni, ki so nasprotni okrajni gosposki? Ali je dandanes edinstvo? ali ni vse razderto?

Naj bi se tedaj, kolikor le mogoče, ponočevanje na kmetih zatiralo, — in imeli bomo veliko manj hudodelstev in hudodelcev v deželi in po ječah. — Pri koncu sem, resolucije pa ne stavljam nobene, ker bi se jih preveč staviti moralo.

Ogled po Slovenskem in dopisi.

Iz naših razsvitljenih časov. (Poslano.) Čuli smo lanskega leta, da se je pri vojaški nabirki tu in tam z gg. bogoslovci, ki so bili tudi k temu vabljeni, nekako dovolj zasmehljivo postopalo, kar kaže, da med nekterimi viših stanov ni še ravno odveč tiste „inteligencije“, ktere bi se mnogi tako radi od Prusov naučili! Pred kakimi trémi leti pa je bil o neki taki priliki pisavec teh verstic priča druge še manj častne dogodbe. Kmečki fant vstopi se pred asentno komisijo. Ne vem, je li bil pozabil vzeti škapulir z vratú, ali pa je hotel svojo vero dati očitno na znanje. Ko nazoči vojniški pobočnik (adjutant) to zapazi, namúza se ter šaljivo reče poleg stoječemu okrajnemu predstojniku po nemški: „Auch ein Skapulierheld“ (evo škapulirskega junaka); koj zatim pa enako zasmehljivo vpraša fanta v domačem jeziku: „No, ali si ga kaj kušnil dávi, ko si vstal?“ — Ali je bil fant poterjen v vojake, ali ne, se ne vem več spomniti; za gotovo pa menda smem reči, da mu je bila Marija boljša varhinja, kakor ošabnemu oficirju. Lanskega leta namreč nanese po naključju v neki družbi tudi govor na ravno omenjenega pobočnika. Radoveden poprašam nekega njegovega znanca, je li uni dosegel že zopet kako višjo vojaško čast? Kaj še, mi odgovori;

on že zdavnej ni več vojak. Naredil je bil neko „lumparijo“, in spókali so ga iz častniške službe.

R. P.

Kostanjevica. Gospod nas s šibo obiskuje. Že lansko leto smo čutili mnogokrat potres; precej močan je bil pustni večer okoli 9. Veči del se je po 2-, 3- ali 4krat eden za drugim potreslo. Tako p. 10. jan. okoli $\frac{1}{2}$ 2 popoldne kake 4krat zaporedoma. Sv. Jožefa dan enkrat zjutraj, v drugo pa proti 9. uri; sv. Janeza Kerstnika zvečer zopet 2krat; 7. dec. precej zvečer in potem ob 10. uri po noči. Po hribih so ga kake 3- do 4krat precej čutili. Vendar škode ni boje nikjer nič napravil, zato pa se je tudi urno pozabil. V mestu se mnogokrat čuti kakor da bi močan vihar pod zemljo razsajal, ali kakor da bi mnogo vode bobnelo s kake višočine v silno globočino. Tudi letošnje leto in sicer pretečeno saboto (20./4. o $\frac{1}{4}$ 7 se je trikrat zaporedoma malo zazibalo.

26. sept. 1871. leta okrog poldne je pa razsajal pri nas tako hud vihar, kakoršnega tukaj še nikdar ne pomnijo. Pri cerkvi Matere Božje dobrega sveta je nekemu posestniku razkril narpoprej kozelec, potem čebelnjak; mož je ob steno se prejemši komaj priplazil do vežnih vrat; nazadnje se pa vihar z vso silo vpre v hišo, ter streho z ostrejšim vred odterga in treši znak na tla. Le posebnemu Božjemu varstvu se ima domača hči zahvaliti, ki je v veži pred pečjo stala, da je niso pobili tramovi, kateri so z vežnega stropa padli na tla. Godilo se je vse tako urno, da deklica še vedila ni, da je hiša razkrita. Neki notranj glas mi pravi, kviško poglej. Ko se ozrem, pripoveduje deklica, že vidim tramove letéti. Urno, zakličem Božje ime, skočim in stisnem se v kotiček za ognjiše. Tramove že leteče vihar naenkrat malo zasučé, da padejo tik mene. Vsa preplašena skočim čez tramove v sobo, kjer mati v groznem strahu britko zdihujejo zaradi mene. Tu pa je bilo že vse polno vode, kajti lilo je kakor iz škafa. Silna viharjeva moč se je pa posebno pokazala pri imenovani cerkvi Matere Božje dobrega sveta. Odtergal je na sprednjem delu cerkve s plehom krito terdno pribito streho z dobro vzdanimi tramovi vred. Še celo novi ostrejši tako zvane kape zvonikov ste se zibale, da se je mislilo, zdaj in zdaj jih treši vihar na tla. Pri enem je zgornje obzidje močno okrušeno, ker je od viharja nagibano ostreje močno pritiskalo. — Zdaj zaradi lanske slabe letinje tare marsiktero družinico hudo pomanjkanje. *) Verh tega nas je pa ljubi Bog obiskal tudi z nevarnimi boleznimi. Še le četrti mesec štejemo letošnjega leta, in že nam je nemila smert pobrala 29 farmanov. Lansko celo leto smo imeli le 19 merličev po vsi fari; letos jih je le v mesticu že 13. Pa je še mnogo bolnikov. Bolezni so pa navadno ali huda merzlica, ki nekterega tako zdela, da nekaj časa kar v nezavednosti (ali kakor tukaj pravijo v „pani“) leži, ali pljučnica, ali pa tudi hitra sušica (jetka). Zdaj so se pa prikazale pri nekterih tudi koze. Otročiče (sem ter tje pa tudi odrašene) nadlegujejo hude bezgalke. Ubogi mali grozno zatekó, ne le v vrat, ampak tudi v obličje; pa vendar za to boleznijo ravno ne merjó. Ljubih šolarčkov, ki letos, odkar imajo sedanjega keršanskega in skerbnege učitelja, prav radi v šolo hodijo, je precej pri začetku bolezni na enkrat kacij 9 obolelo. Pa le nekoliko okrevavši so nekteri rajši vsi zavezani hodili v šolo, kot da bi bili še dalje ostajali doma. **) Posebno žalostni prizor smo pa imeli

*) Smemo li upati še kacij darov za tukajšne siromake? Prav lepo bi prosili. Gotovo ubožčki kakor poprejšnjih tako tudi poznejših dobrotnikov se v svojih molitvah spominjati pozabili ne bodo. Po namenu sl. kat. družbe so morali naš močno ljubljeni g. fajmošter poslanih 120 gld. razdeliti tudi med reveže družih far. Toraj je na domače le malo prišlo. Pis. — 27. aprila je na ta dopis poslanih 30 gl. iz nabirk Zg. Danice. Vr.

**) Ali vidite, kako radi otročiči hodijo v šolo v fari duhovnov, čez ktere je Tagblatt tako gerdo pisal in lagal! Vr.

12. svečana letošnjega leta, ko so naši Prigorci med glasnimi molitvami *) k grobu spremljevali ob enem dve materi ene in tiste hiše (staro in mlado mater). — Mlajša, res skerbna keršanska, pa tudi zelo čislana in ljubljena mati čveterih še ne dorastlih otročičev (očeta te uboge družine je padli hrast močno polomil) je za vnetjem možganov zbolela in tudi umerla tako urno, da še ss. zakramentov ni mogla prejeti. Tako urni napadi so bili še pri nekterih družih. **) Veliki teden smo imeli 3 dni kar po versti pokop. Res žalostno, ali nar bolj tužno je pa, da oni, ki s svojo hudobijo in nesramno prederznostjo kličejo Božjo jezo na maščevanje, tega nikakor spoznati nočejo.

Naj Vam o velikonočnem dogodku še to le povem. G. Podboj, vidivši, da mu cerkveni oblasti nagajati ni moč, ker so g. fajmošter s pomočjo grofa Korinskega z Gačem vse vravnali, pride veliko saboto proti večeru v Gačevo štacuno in ondi hudo roji, zakaj da bi se „en oberlajtnant“ duhovnu podvergel, kaj ima duhovšina pri „bürgerkoru“? itd. Zvečer pa se res Gač plazi po hišah, ščuvaje zoper stotnika, nosi saboj Tagblatt in neko nesramno pisano „korespondenc-karto“. Češ, da tacega vendar kor za stotnika ne more imeti; naj njega za „komandanta“ postavi. Šel je tudi na stražnico in ondi boje krog 17 mestjanov zase dobil, rekši jim, da naj podpišejo, da kor ostane tako, kakor je bil. Potem pa so še tisti večer pri nekem kerčmarji pivši Gač, Podboj (sodnik), Sever (župan), in Šusteršič (vradnik), dražili mestjane zoper stotnika. Gač je nekemu mestjanu, draživši ga zoper stotnika, naravnost rekel: gosp. „bezirksrichter“ so rekli, ako tega ne storimo, zgubimo puške. (Na to mož, če je potreba, priseže.) Drugi dan zjutraj Gač pred stotnikovo hišo zbrane gardiste hujska, ti se mu pa sploh ustavijo. Na Gačeve besede: „Sonst trette ich ab“, pravi eden tamborjev: „Pojdite, ako hočete, vsi šarži, jaz udarim svoj boben in marširati hočemo sami prostaki“. — Ker jih je pa tako veličastna procesija močno jezila, si, ko že proti cerkvi nazaj gremo, nekdo menda nalaš spomni, da je ogenj, da bi se razderlo. Pa jim ni obveljalo. Res, vidno je delal Gospod za nas.

Iz Kovorja. Poldrugo uro od Teržica na prijazni ravnini desnega bregú Bistrice se vzdiguje bela cerkev sredi vasi — to je farna cerkev Koverska. Ne bom opisoval lepega kraja gorenskega, povedal bi le rad bralcem „Zg. Danice“ nekoliko o svečanosti, ki se je obhajala ondi v zalem hramu Božjem v nedeljo 21. mal. travna. Blagoslovili so namreč ta dan v. č. g. Reš, dekan v Kranju, vpričo bližnjih gospodov župnikov nove orglje — pravi ponos te fare. Nabrala je mala duhovnija 1100 gold. po gorečem prizadevanji svojega obče spoštovanega gosp. fajmoštra Jož. Pretnar-ja v ta blagi

*) Pač lepa taka keršanska navada, ko se ranjeim spremljevalje njih telesne ostanke tudi na tem zadnjem potu, kolikor mogoče, s pobožnimi prošnjami ljubezen in usmiljenje skazuje! Pa žalostno, da se ta blaga keršanska navada tolikanj bolj zgublja, kolikor bolj prava, resnična ljubezen tužno zamira. — Blagor hiši, blagor soseski, kjer ona nebeška cvetlica (keršanska ljubezen) milo in krasno cvete, sem si mislil, zagledavši to precej obilo četico pobožnih spremljevalcev rajnic.

**) Ubogo pa verno pošteno ljudstvo dobro spozná, da nas le ljubi Bog s šibo obiskuje, kliče k pokori in poboljšanju. Brezvrčni lahkoživčki pa v svoji oholosti in brezmišljenosti imajo razno-verstne prazne izgovore. Poprej je bila vsega kriva po njihovem mnenju le res silno nadležna megla, ki nas je od Božića pa do 24. svečana le razun kacij par dni neprenehoma mučila. Pa naj bi povedali ti svetni modrijani, kdo li pa je dopustil ono škodljivo meglo? In kako to, da je ravno ta megla v skoraj polovico večji sosednji križevski fari tirjala skoraj polovico manj žertev, kot pri nas? Kaj pa je zdaj krivo, da jih vedno še tako mnogo zbolí in tudi umerje, ko imamo tako prijazne in lepe pomladanske dneve? —

namen, ki dela čast Bogu, spoštovanje in veselje celi duhovniji.

Kaj ginljivo so razjasnili župnik teržiški v. čast. g. Rihard Frank v pridigi: „Čemu so orglje?“ — Da že za časa Karola Velikega so se postavile v Božjo hišo po nagibu onega slavnega vladarja prve orglje na Nemškem. To serca v nemajoče muzikalno orodje se je bolj širilo. Zastali tudi Slovenci niso, ker Slovenec za Božjo čast živi in gori! — in z njimi tudi nekoverski farani, ki so pokazali, dasiravno v neugodnih denarnih časih, da jim je veličastna pobožnost na sercu.

Pred malo leti so prenovili pod prejšnim marljivim gosp. fajm. Fr. Bohincem podružnico sv. Neže na Brezji z novimi altariji, v farni cerkvi so na novo lepšali veliki altar — in zdaj napravili orglje! O, to je res lepo za tako malo faro!

Orgljam je bil mojster na Kranjskem dobro znani g. Fr. pl. Malahovski, čigar dela slovó ne le v naši domovini, ampak tudi po Istriji, na Štajerskem, Koroškem, Hervaškem, Ogerskem, Laškem in celo na turški meji. Kovorske orglje s trinajstimi, kaj lepo vbranimi spremeni so 48. delo njegovo. Ves mehanizem priča, kako lepo in terdno, glasovi piščalni pa, kako spretno je to delo. Meh ima pnevmatično (sapniško) ravnotežje, kar je znajdba Malahovskega samega.

Orglje pojejo lepo; lep slovez in srečo pa ima farar tista, ki sluša glas svojih duhovnov pastirjev. Konečno naj še pristavim:

„Donite, orglje! čast Očetu,
Budite slavo mu na svetu,
Vihrajte v petju tje med trone,
Rušite vernim svétne sponse:
Da duša prosta dvigne se
V pobožnosti med angele!

Hrabroslav Perne.

Milostljivi knez in škof lavantinski bodo v t. l. gg. bogoslovcem ss. blagoslove v Mariboru delili: Binkoštni ponedeljek nižje, 16., 18. in 21. julija pa višje.

Zakrament sv. birmе se bode v lavantinski škofiji delil: na Binkoštno nedeljo v stolni cerkvi v Mariboru; 22. julija v Svičini; 24. julija v Jarenini; 27. julija pri sv. Jakobu na Goričkem; 30. julija pri sv. Vidu poleg Planine; 31. julija na Pilštani; 1. avgusta v Kozjem; 2. avgusta v Podsredi; 3. avgusta v št. Petru pod sv. gorami in 4. avgusta v Podčetrtnu.

Nazaret, 8. mal. travna. — Od velikega tedna naj le nekoliko opomnim. 27. sušca grem zjutraj zgodaj maševat v cerkev Božjega groba; čakal sem celo uro pred vratmi, ter menil, da bode ob 6 po navadi cerkev odpertá. Ali šesta ura pride, in vrata se ne odprejo; čez nekaj časa se vendar odprejo, samo zato, da veliko grekov iz cerkve izpustijo, nam pa vendar v cerkev ne pustijo; bakšiš nam pa le pomaga, da pridemo v cerkev. Ko sem tako pred cerkvijo čakal, sem si mislil, kako žalostno je, pa še kako sramotno za keršanske vlade, da si dajo od nevernega mahomedana v naj večí svetišče vrata odpirati in zapirati. Samostan frančiškanov mora za vsakratno odpiranje plačati, po času, kakor dolgo so odperete vrata, ravno tako tudi greki in drugi. Za eno samokratno odpiranje, da človek skozi gre, mora se plačati 5 frankov. To človeka v serce boli. Danes je na Oljski gori v jami Kristusovega kervavega pota nekako „žegnanje“ ali shod. Očetje frančiškani so šli v sprevedu zjutraj ob 3 tje, ter se bičali; maš je bilo silno veliko; eden tovaršev je 4 ure čakal, da je prišel na versto; ob osmih bilo je veliko opravilo; beračev brez števila, kakor pri nasna kakem božjem potu, ali še drugači bolj silnih, na pol in še bolj nagih. Ta dan ogledamo Oljsko goro. Ne bom opisoval, kaj se vse tukaj vidi, ker bilo je že večkrat to popisano, le toliko opom-

nim, da sem poljubil stopinjo Kristusove noge v skalo vtisnjeno. Ogledali smo kraj, kjer je Jezus aposteljne „Oče naš“ učil. Tukaj je pobožna grofinja Latour d' Averno pozidala lepo poslopje; v 32 jezikih je „Oče naš“ napisan, ali le bolj v tujih jezikih. Ne bom očitá, da ni slovenskega, še laškega, ki se tukaj dosti govori, ni viditi. Zvečer pri večerji zvemo, da od naše karavane sta dva odločena za k umivanju nog jutrajšni dan. Enega nar starejšega, 77letnega starčka, duhovna iz Dunaja, smo kar hitro odločili. Za drugega je bilo pa toliko praznih besedi, da sem mogel reči, pripravite se kakor aposteljni pri zadnji večerji za čast. Srečkanje zadnjič odloči; izvoljen je bil duhoven iz Poljskega. Prav je, da je bil Slovan izvoljen, ker bila je tudi volja patrijarhova, da se na narodnost gleda.

Kakor danes zjutraj, tako moramo tudi 29. sušca, veliki petek, pred vratmi Božjega groba čakati, ljudstva je bilo silno veliko; patrijarh pride, tudi on mora čakati, zakaj? francoski konzul še ni bil vstal; čez nekaj časa pride vendar naznanilo, da ga danes ne bode, in vrata se odprejo. Veliki teden in sosebnó veliki petek je povsod žalostno; ali če kje, mora nar bolj v Jeruzalemu žalost človeka napolnovati. In to ne samo zato, ker tukaj vsak kraj, vsaka stopinja, vsaka molitev, vsi sveti obredi velikega tedna človeku živo pred oči stavijo križanega Zveličerja, ampak to še zraven človeka žali, ko ogleduje gnjusobo, razuzdanost grekov v nar svetjšem kraju, in obnašanje turkov. Zvečer o pol sedmih bilo je dolgo opravilo. Na sedmih krajih bilo je 7 govorov, v laškem, greškem, angleškem, nemškem, francoskem arabskem in španjskem jeziku. Za me in za več drugih so bile večidel „španjske“. Med tem časom so greki in drugi tako razdevali po svetišču, da je palica morala dobro peti po glavah razuzdancev.

Vsaj velikonočno nedeljo bo veselo v Jeruzalemu! Ali tudi ta dan je nekako otožno serce. Ne obhaja se veselo Vstajenje, ne sliši se lepo vbrano zvonjenje, ne milih pesmi veseli glas. Rečem, da sem bil ta dan v mislih naj bolj v ljubi moji domovini. Ta dan mašuje patrijarh v cerkvi Božjega groba z velikim spremstvom. Ali ravno med „glorijo“ greki brenkajo, klenkajo in ropotajo, da se je komaj petje razločilo. (Konec nasl.)

Razgled po svetu.

Šen-hipollška cerkev je 25. aprila zgubila svojega aposteljna, preizverstnega škofa Fessler-ja, pobožnega, učenega, neprestrašenega moža, pravi steber sv. Cerkve. Rojen je bil l. 1813 na Predarlškem, 1837 mašnik in 1862 škof posvečen. L. 1865 je bil za škofa v št. Hipolitu od papeža poterjen; l. 1869 pa za tajnika pri Vatikanskem cerkvenem zboru izvoljen. Da tako skoz in skoz cerkvenega moža išejo judje in liberalci še po smerti skruniti, se ni čuditi; skrunijo pa le sami sebe.

Poljsko prašanje se s češkimi volitvami nič ni spremenilo; Poljci ostanejo pri svojih tirjatvah, kakor Čehi pri svojih. Zastonj je misliti, da bi se za stalno premogle prezirati tirjatve vsih Slovanov in skoraj da večine Nemcev.

Bizmarku kadilo diši. Eden nemških listov pravi: „Mož, ki je danes še kermilnik nemške zgodovine, hoče vse gospodovati. Vsaki nasprotni giblje, vsaka samostojna misel, ki se derzne v državi razodevati, mu je pristudna. To je naj večí napaka kneza Bizmarka, napaka pa, ki jo lahko zapopade, kdor misli na kadilo, ktero mu glavo obdaja in zagrinja, odkar se mu je vse tako posrečevalo.“

Kako se na „svobodnem“ Laškem godi ubogim vojakom v oziru na Božjo službo, piše „Unità“. Rečeno je bilo, da naj se vojakom pustí na voljo, če hočejo

hoditi k Božji službi ali ne. In kako se ta „svoboda“ nove ère“ razodeva? Poslušajte: do petih popoldne imajo ob nedeljah in praznikih uboge vojake v kasarnah zaperte. In tako je vojakom na voljo dano cerkveno zapoved spolnovati!! Ali niso ti „framasoni“ hudobniši od samega satana?

Drugo djanje kaže, kako svobodo imajo na Laškem v prosti besedi (svoboda v „diskusiji“). Zavoljo nekega spiska še takrat, ko so bili sv. Oče dosegli Petrove leta, je vrednik „Unità catt.“ obsojen na 4 mesce v ječo in oglobljeno je založništvo za 1000 lir. Obsega spisa je bil: Dolgo življenje Pija IX in posest Rima.

Zlagana nova Italija v ničemur nima sreče, celo v vožnji po železnici ne. Leta 1871 se je zgodilo na železnicah 81 velikih in malih nesreč, in leta 1872 že 22 enacih.

Laško-neversko. Naj važniši počenjanje naših dni je prizadevanje Viktor-Emanvelovih poslancev v Rimu za zatrenje teologije ali bogoslovstva! V stoljnišču vesoljnega sveta hoče laško framasonstvo oklicati „ateizem“, neverstvo! Ni čudo, da se celo gora Vezuv grozi nad to gnjusobo in je jél zopet podpisati z ognjem mesta, kakor nekdanj ob času neverstva. Čudno je, čemu prvi člen laške konstitucije govori, da je na Italijanskem katoličanstvo državina vera, pa čemu se Viktor-Emanvel podpisuje: „po milosti Božji italijanski kralj!“

Vezuv na Napolitanskem je te dni strašno bruhal iz sebe ogenj in raztoplino. Iz več žrél je rudeča žlindra lila in derla na več strani. Sliši se iz hriba vedno bobnenje in pokanje, in raztoplina se zлива deleč po krajih, katerih sicer ni dosegala, n. pr. proti Portiči, Torre-del-Greco in Torre-d'Annuziata, ki so železnične postaje od Neapela med Vezuv-om in morjem proti Pompeju. Precej ljudi je konec vzelo, kraja S. Sebastiano in Massa di Somma (ob severnem zahodu in severu od ognjometnika) sta skoraj vsa razdjana od ognjenega volka in ljudje so bežali. Tudi proti Resini (nekdanjemu Herculaniu) in drugim krajem ob zahodu je derla rudeča reka. — 27. aprila je strahovitost že pojenjevala.

Katoliški časniki in pisavci k tem in takim mnogoterim znamenjem sedanjega časa svoje opomine pristavljajo. „Unità catt.“ n. pr. pravi: V tem času, ko poslanci laškega kraljestva v Rimu obravnavajo, kako bi bogoslovstvo zaterli, se Bog v Neapelnu razodeva v vsi svoji mogočnosti in osramotuje človeško prevzetnost, ki menijo, da vse vedó, vse premorejo, ko vender nič ne morejo in nič ne vedó. „Onorevoli“ (častni. t. j. poslanci) so bili prisiljeni 26. aprila pretergati svoje zoperbogoslovne kremljanja ter se početi z grozovitim in nepredvidnim bruhanjem Vezuvovim. Izmetavanje se množi, nevarnost raste, in že se žertve štejejo na stotine. (Če tudi merebiti ne ravno toliko, pa strašno gotovo). Minister Lanza s svojim tovaršem za očitne dela je šel v Neapel. Oh! naj le gresta tje, nad žepno strahovitega ognjometnika, gresta naj premišljevat, da je Bog, kterega nauk zamore zatreti kaka zborna postava, ne more pa zatreti njegove vsegamogočnosti, in njegove pravice. Ta Bog, ki ga vi preklinjate na tisuč načinov, z enim „fiat“ zamore jutri v pepel spremeniti vas, vaše kabinete, vaše zборе, vaše kapitale (s kterimi si glasove in večine kupujete in prave ljuške glase zatirate). Pojdite tje, nad Vezuvovo žrelo, tam molite vero „prostomisljako v“... Bog prihaja, in ogenj in toča, snég in léd spolnujejo njegovo voljo. Zamorete (lažnjive) zagotovila dajati papežu, ali nihče nikdar ne bo zmožen vas zagotoviti pred jezo Božjo in pred njegovo strašno sodbo. Edino zagotovilo je klicanje v njegovo usmiljenje.“

Preklicani sad laškega ropu se povsod kaže, celo laški poslanci ga ne morejo tajiti. Poslanec Servadio je 13. sušca očitno rekel v zbornici: „Dandanašnji se vidi,

da so se glave zmešale; dobri postaja hudoben; nahajamo se v babilonskem stolpu.“ In levičarji so klicali: „Dobro!“ — In avstrijski „blatovci“ in drugi psevdoliberalci opravičujejo laški rop in krivice, ki so se zgodile zoper pravično, posvečeno posest. Ali ne velja toraj tudi o „blatovcih“ beseda laškega poslanca: Zmešale so se jim glave, — iz dobrih so postali hudobni, — svoje laži pišejo v babilonskem stolpu? — Ali mar ni res? „La France nouvelle“ pravi: „Vlada Viktor-Emanvelova meni, da je Rim v posest vzela; prišla pa je le si grob izkopat“... Ravno to pripravljajo laži-liberalci tudi drugim vladam, če tudi ne vsi vedoma, kajti: „zmešale so se jim glave.“

V Milanu se je mesca sušca šumeče obhajala obletnica peterih dni, ko se je l. 1848 kričalo: „Fuori lo straniero!“ — Ven s tujcem! — Ali nismo mar v „naj priserčniši prijaznosti“ z Lahi, da mora terpinčena Avstrija take „demonstracije“ poslušati? Kaj pravi Beust in Andraši? —

Liberalni sad. V mestu Reggio v Kalabriji je umorjen mladeneč, ker je mirno in resnobno zavrnil neke študente, ki so njegovo pobožnost zasramovali. —

Na Pruskem so se luteranarji, liberalci in brezverci spravili nad katoliške redove, posebno rogovilijo zoper jezuite. Ljudje, kterim katoliške zadeve nič mar niso, se mešajo v našo katoliško reč, v naše redove itd. Na prvo so začeli pošiljati do vlade prošnje, da naj se tuji jezuiti preženejo iz dežele. Lep nauk! Kaj pa, ko bi začeli tudi drugod izganjati Pruse iz svojih dežel, kateri hodijo vohunit na tuje in marsikteri res nepokoj, dostikrat peklenske združbe delajo tam, kjer nič govoriti nimajo? — Katoličani ne bodo več molčali kakor miške, kadar mavtarji rogovilijo zoper njih vero, cerkev, redove, pravice; z vsimi postavnimi pomočki se bodo krivici ustavljali, in če bodo sovražniki poslali sto prošenj za zatrenje naših pravic, jih bomo katoličani poslali tisuč v svojo obrambo in za varstvo pravice. Molčanje k pregreham grešnikov in antikristov je dandanašnji eden naj hujih grehov opuščenja. Očitno šibati in grajati se mora hudobija, z zedinjeno močjo se ji je treba v bran postaviti. Tako so sklenili tudi katoličani na Nemškem.

Preč. gosp. Peterlin se je 1. majnika vernil v Ljubljano s svojega popotovanja v Sveto deželo.

Cerkveno in pobožno petje. Ravno kar je na svitlo plišlo: **12 cerkvenih pesem.** V napeve postavil Leopold Cvek, učitelj. (Cena 60 kr. pri Giontini-u.) Med pesmami so 3 božične, 2 velikonočni, 2 obhajilni, in 5 Marijnih, med kterimi ste dve samo za domače petje. Ako prav vemo, je napeve g. Förster pregledal in slišali smo jih hvaliti tudi od drugod. Tudi besede so v izlikani podobi. Znano nam je, da ima to delo škofijsko poterjenje, ne vemo, zakaj se ni to natisnilo na zvezku, kjer je vender pri cerkvenih pesmih vse na tem ležeče; zakaj le take pesmi se smejo po cerkvenih postavah v cerkvi peti, ki imajo škofijsko poterjenje. Delo gosp. L. Cveka je spodbudno, lično in priporočevanja vredno.

Slovstvo. „Malagrida und Pombal, oder: Ein Opfer des Jesuitenhasses“. (Pri Pustet-u v Regensburgu, cena 27 kr.) — To delce je toliko znamenitiše, ker nekako pred sto leti so na Portugalskem ničvredni enako kričali zoper pošteni jezuitovski red, kakor zdaj na Nemškem. V tej knjižici najde čitatelj zvesto zgodovinsko podobo tistih krivičnih pomočkov, kakoršnih se ne pošteni in lažnjivi preganjavci katol. cerkve in tega reda poprijemajo, da bi spodkopali eno močno podporo sv. Cerkve in tudi Cerkev sama, ko bi bilo kdaj mogoče. Take času primerne knjige so toliko tehtniše, ker pi-

savec je stopinjo za stopinjo v vsih bistvenih rečeh porok za historično resnico, in ker so tudi nasprotniki nekako prisiljeni jih brati, ako nočejo biti nevedneži v tem, kar se ravno godi. Divjanje strahovitega trinoga Pombala priča, kam nesrečnega človeka zamore zavleči napuh in časti-lakomnost.

Spomina je to vredno, da v čimur koli „komandirani“ frajmavarski sužnji časniki zoper katol. Cerkev rogovilijo, morajo že kakor pritiklina in pete kolesa za njimi švepati in škripati judovski in psevdoliberalni listi na Avstrijskem. Tagblatt n. pr. se je stresel zopet v spisu „Wider die Jesuiten“ in pokazal je, kakošno „erudicijo“ imajo njegovi „učeni“ (?). Podučil nas je, da se tudi to šteje k verskim resnicam in v okrožje „nezmotljivosti“, ako papež kaki red odpravi. Kako si upa taki nevednež le besedico ziniti o cerkvenih in verskih rečeh. Toraj Tagblattu tudi lahko verjame, komur se poljubi, da so jezuiti tolike in take vojske in nesreče bili Nemcem vzrokovali! Naj bi tedaj Bizmark vse Francozom pograbljene topove obernel zoper tako strašno hudodelne jezuite, pa tudi tagblattarje vzel za kanonirje! Kadar bodo odhajali k svojemu preljubljenemu Bizmarku, bo Ljubljana z ajdovico pokadila za gerdimi hujskarji, katerim je pošteni cerkveni red: „Kericht, Unholde, schwarze Internationale!“

V Vipavi, 30. aprila 1872. — Slavno vredništvo! Prišla je k meni včeraj deputacija, ki me je naprosila sledeče za Vaš list „Danico“ pisati ter Vas prositi, da bi blagovolili spis sprejeti. Može so pošteni Teržani, tukaj pri nas veljavne osebe. *)

28. t. m. je bil za nas farane dan, kterege se bomo dolgo spominjali; zadnjikrat namreč, po skoraj osemletnem bivanji in vspešnem delovanji v Vipavi, je naši č. g. Joan Tomažič tukaj opravljal sveto službo Božjo. Cerkev je bila prenapolnjena, kajti tudi naši sosede so prišli poslušat zadnje njegove ginljive, resnične besede. Ni nam namen popisovati pridige, ktera je globoko nam v serce segla, ne joka po cerkvi, hočemo le na kratko omeniti delovanje tiste skupine, ktera že skoraj čez pol leta kuje in raztrosa najgerše laži po dolini in deželi Kranjski. Ni bilo tedna, da bi mi ne dobili na zidih prilepljenih pisem, polnih najgerših reči, ktere so se njemu podtikale, pa nikdar ne godile. Ni jim bilo dovolj, gospoda s takimi pripomočki iz doline preganjati, šel je neki nam znan ptujec v Ribnico, kamor se ima zdaj gospod podati, in gerdil ga je tudi tam. Bil je gospod zvest, neutrudljiv in neustrašljiv služabnik svete Cerkve, zato so ga čertili tako zvaní „liberalci“ na vso moč in s tem žalili in mir kalili, češ, zdaj mora iti. Dosegli so jo, kajti še divja zver, ko nima miru, se proseli, ako tudi ji je kraj drag, kterege ima zapustiti. Hoteli so priprosto ljudstvo prekaniti, da bi verjelo, kar se je pisalo; pa gospod je lahko spoznal in dobro vé, da tega mazači niso dosegli. Naj ne greši „gospodska derhal“, ki vse to dela, preveč na Božjo poterpežljivost, kaj lahko se njih hudobije nad njimi hudo maščujejo in zná se pripetiti, da se posvetnemu sodniku izroče. Huda je pregreha in težko bode njim vse to poravnati!

Sprejmite, gospod Joan Tomažič, še enkrat našo serčno zahvalo za ves Vaš trud, in zagotovilo, da ste in boste v naših srcih v najlepšem spominu.

Eden v imenu Teržanov.

V Soriški fari na Gorenskem so ljudje letošnjo zimo za kozami prav hudo bolehal in merli. Na prigovarjanje č. gosp. fajm. J. Bonceljna so si mladina in od-

rašeni dajali v drugič koze cepiti in s tem se je še večje hudo odvernilo. To je priznala tudi c. kr. dež. vlada naznanivši častno pohvalo g. fajmostru.

Poterjenje prejetih darov.

Neimenovanemu blagemu gospodu iz Ljubljane, ki je tukajšnim stradajočim poslal 20 gl., lepa zahvala od hvaležnih obdarovanih, kakor tudi od mene!

V Vinici, 13. aprila 1872. M. Šutej, fajm.

Hvaležnega serca poterjujem, da sem iz zbirek Zg. Danice prejel poslanih 30 gl., ki se bodo v kratkem po namenu razdelili revežem, katerim je lansko jesen povodenj vzela poljske prideljke in nekteri so verh tega še pogoreli.

V Dolenji vasi 17. aprila 1872. B. Bartol, fajm.

Iz Dragatuša, 24. apr. 1872. *) Priserčna zahvala za darove po Danici nabrane in po preč. g. dekanu za moje farmane poslane: 22 gl. V resnici so beli Kranjci veliki reveži; izmed vsih je pa Dragatuška fara zavolj puhlaste in ilnate zemlje nar bolj revna in nerodovitna. Vsaki kmet si v sili vsaj s tem pomaga, da eno al več govod po potrebi prodá, in si zaželenega živeža kupi; ali naši posestniki tega ne morejo, ker jih komaj tretji del po dva ali tri repe v hlevu ima, vsi drugi zavolj pomanjkanja, slabega zaslužka in velikih davkov onemagani, so prisiljeni iz drugih fará in pa iz Hervaškega ptuje vole si naprositi, da zamorejo nekoliko svojega posestva obdelovati. Živ dokaz tega zla je: Da v enem samem selu, v Knežini, ki ima 18 hišnih števil, je c. k. davkarija 6 posestnih hiš za očitno prodajo zacenila, in jih bo v kratkem prodala, ker že od več lét zaostalih davkov plačati ne morejo; ali kam potem z malimi otroci, kteri si vsakdanjega kruha zlužiti ne morajo. Naj bodo ti revizi posebni milosti priporočeni.

Janez Germ, župnik.

Duhorske spremembe.

V ljubljanski škofiji. G. Boštj. Čebašek, kapl. v Mirni peči, je prestavljen v Žužemberk, in g. Mat. Pazlar z Žužemberka v Mirno peč.

Dobrotni darovi.

Za stradajoče na Dolenskem in Notranjskem. Neimenovan 5 gl. — Neimenovan po gosp. Lavtižarji 25 gl. (Opomba: Po ravno tem gosp. prejeli tudi darove za sv. Očeta in razne misijone. Vr.) — Berdska fara po preč. gosp. fajm. 10 gl. Moravska fara 85 gl.

Za sv. Očeta. Neimenovani 2 gl.; iz namena, naj bi oziroma na uk sv. vere, da miloščina zbrisuje dušne dolgove, ta milost v obilni meri se razlila čez njegove rajne sorodnike. — „Sv. Oče, blagoslovite delivca in njegovo faro“: 1 zlat za 10 fr. in v sr. 7 gold. — Iz neimenovane roke 2 gl. — Ostalih 20 frankov od popotvanja darujem sv. Očetu v zahvalo za srečno popotvanje. —

Za misijon gosp. Čebulja. Več deklic iz Poljske fare 1 gl. 50 kr. sr. in 3 gl. av. v. —

Za afrik. misijon. Z Grada 4 gl. 30 kr. — J. Kajžar 1 gl. Tudi z Dobovca, Škocijana, Ribnice in od Neimen. prišli dotični letni in drugi darovi. Iz Vogel 4 gl.

*) V tacih okolišinah, kjer so n. pr. že preč. dekanije sprejete darov poterdile, niso sicer še potrebne posamezne poterditve; potrebno se nam pa zdi nektare pisma zato razglasiti, da častiti čitatelji in dobroniki zvedó, kako se tu in tam godi. Vr.

*) V tacih okolišinah željam ne moremo odreči, dasiravno „Dan.“ nima navade se v enake reči spuštati. Vr.